

Folkhälsomyndigheten

Kunskapsstöd för att förebygga spelproblem

Jessika Spångberg, utredare Folkhälsomyndigheten.

November 2018. Safiren, Katrineholm.

Folkhälsomyndighetens uppdrag inom spel om pengar

- Utveckla och sprida det nationella kunskapsstödet om spelproblem och hur spelproblem kan förebyggas
- Verka för samordning på nationell nivå
- I samverkan med länsstyrelserna stödja genomförandet av lagändringarna i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen avseende spelmissbruk
- Bedriva befolkningsundersökningen Swedish longitudinal gambling study (Swelogs)
- Fördela förordningsstyrda organisationsbidrag till ideella verksamheter som arbetar med att förebygga spelproblem
- Fördela verksamhetsstöd till stödlinjerna.

Innehåll

- Spelproblem i korthet
  - vad spelproblem är
  - omfattning
  - fördelning
- Hur arbeta förebyggande kring spel
  - risk och skyddsfaktorer
- Förebyggande arbete på lokal nivå
- Folkhälsomyndighetens kunskapsstöd

Foto: Jessika Spångberg

riskabelt spelande
spelberoende
överdrivet spelande
spelproblem problem
hasardspelssyndrom
riskspelande spelande
riskabla spelvanor

Datorspelsberoende är nu en diagnos

- Beroendet av dator-, tv- eller onlinespel ska ingå i klassificeringssystem för olika diagnoser ICD-11 (International Classification of Diseases, WHO)
- Beslutades i juni 2018.
- Diagnosen beskrivs som ett mönster av spelbeteenden och definieras som
  - nedsatt kontroll över spelande
  - ökad prioritering av spelande över andra intressen och dagliga aktiviteter
  - att spelandet fortsätter eller eskalerar trots förekomsten av negativa konsekvenser.

Foto: Justem Johnsson, Scandinav bildbyrå

Folkhälsomyndigheten och datorspel

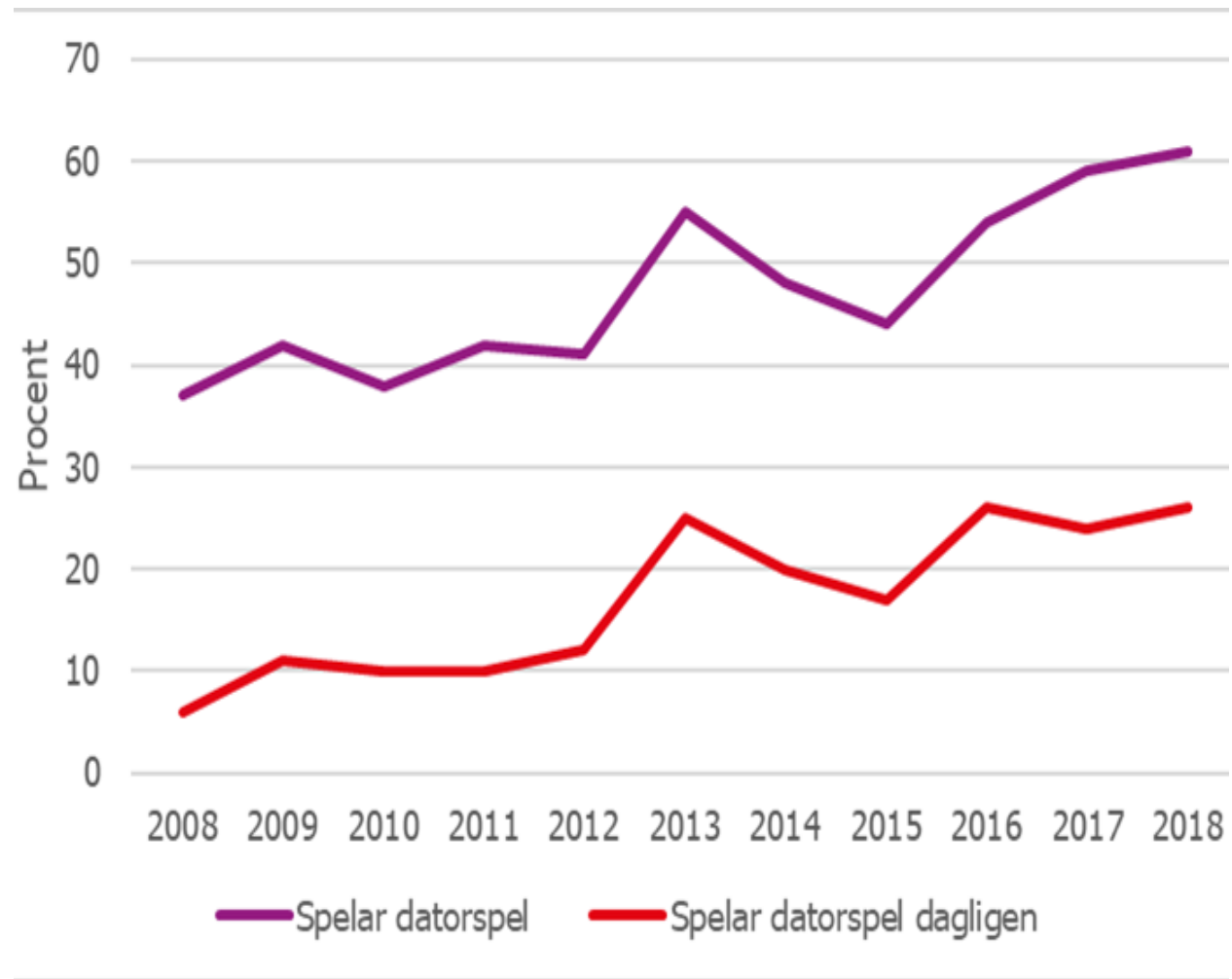
Folkhälsomyndigheten har inget uppdrag om datorspel, men har en omvärldsbevakning på frågan då:

- Gränserna mellan datorspel och spel om pengar suddas ut, t ex köp-inuti-spel, lootboxar vadhållning på e-sport mm.
- Datorspel är en riskfaktor för problem med spel om pengar
- Datorspel kan påverka hälsan negativt

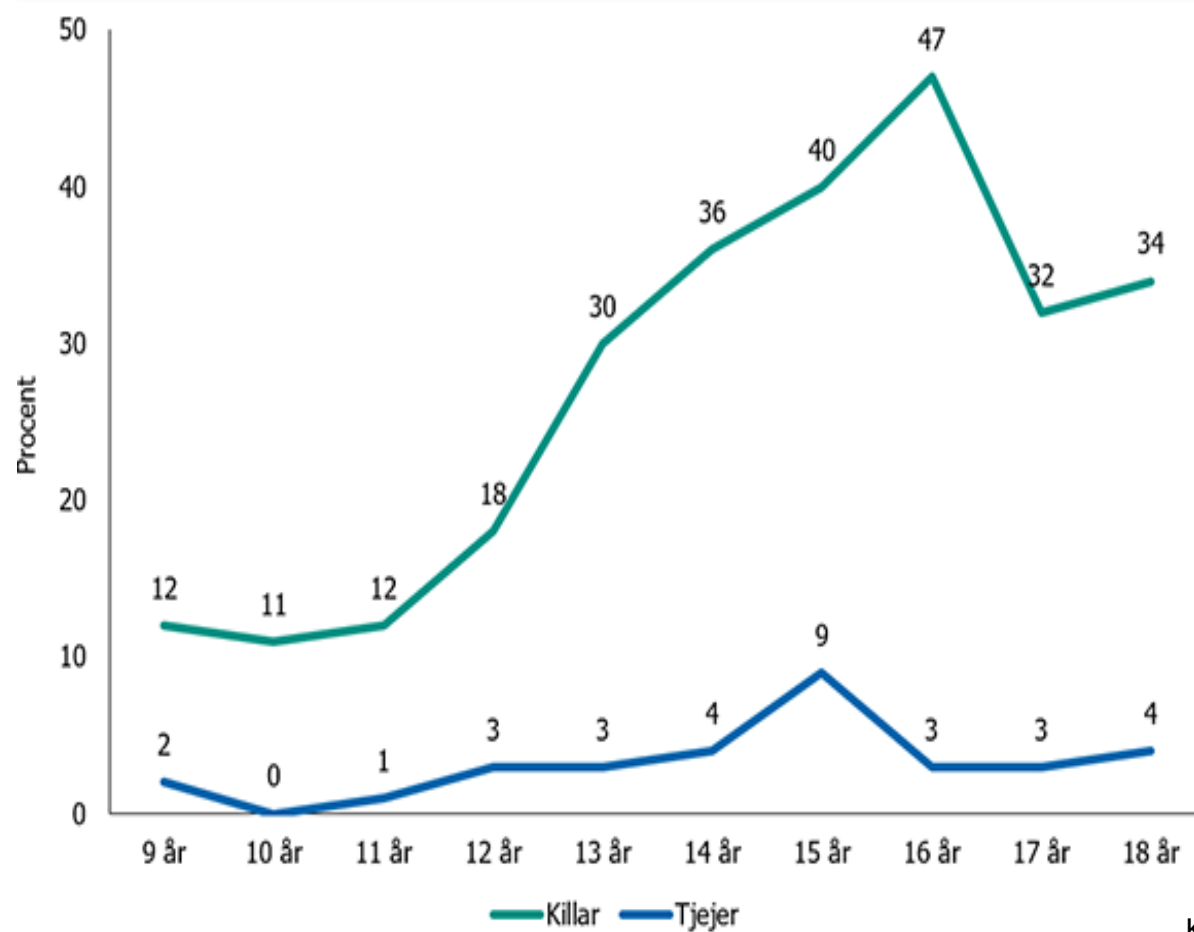

Foto: Youtube

Deltagande i datorspel bland personer - 16 år och äldre (2008 - 2018)

Dator- eller tv-spel bland unga, 2016

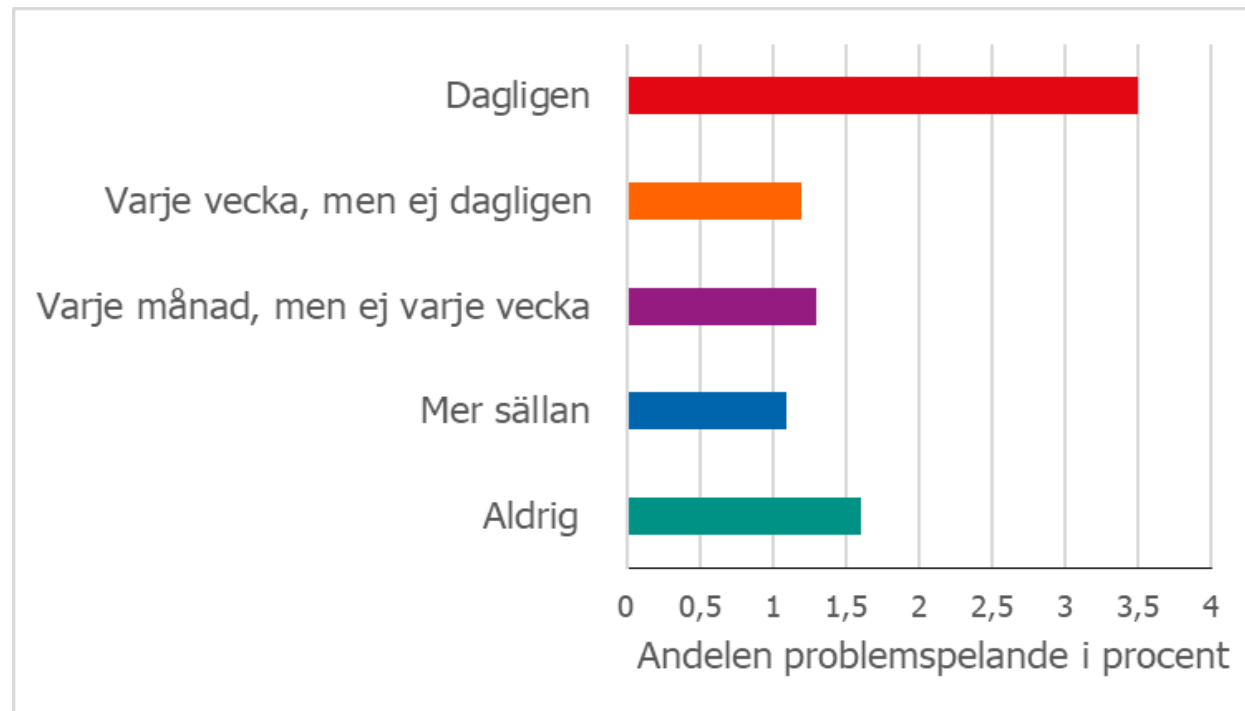

Källa: Statens medieråd

Longitudinella studier - Swelogs

Samband mellan dagligt datorspelande och att senare utveckla problem med spel om pengar.

Forskning om datorspel och konsekvenser

1) Vadlin (2016) Problematic Gaming and Gambling among Adolescents

- Drygt 1 500 tonåringar (15-18 år), uppföljning i 3 år.
- Problematiskt datorspelade (≥ 19 poäng enligt Gaming Addiction Identification Test), vid första mätningen kopplad till risk att spela om pengar.

2) Hellström (2015) Adolescent Gaming and Gambling in Relation to Negative Social Consequences and Health

- 4400 elever i årskurs 9 och gymnasiet årskurs 2
- 8 % ungdomarna spelade ≥ 5 dagligen - hade större sannolikhet att spela om pengar.

3. Molde et al (2018) Are video games a gateway to gambling? A longitudinal study based on a representative Norwegian sample

- 4601 deltagare 16-74 år, 2 års uppföljning
- Ökad risk för problem med spel om pengar (inte tvärtom)

Tecken på spelproblem

- lägger mycket tid, pengar och energi på spelandet
- får ekonomiska problem, mindre tid för familj, arbete, studier och vänner
- är frånvarande, ointresserad och svår att kommunicera med
- blir irriterad, orolig och rastlös när den inte spelar
- måste spela mer och mer för att få samma stimulans
- får fysiska och psykiska besvär om den inte får spela
- hamnar i konflikter med familj och vänner.

PGSI

Problem Gambling Severity Index

PGSI består av nio frågor som mäter spelproblem och risk för spelproblem senaste året. Instrumentet är utvärderat utifrån riktlinjer för användning i befolkningsstudier och liknar sig därför bra för kartläggningar (McCready & Adlaf, 2006). Eftersom det är så pass kort förekommer också rekommendationer att använda instrumentet som skärmslag-verktyg (CAMH, 2008). Det har gjorts två översättningar till svenska. Den första gjordes i samband med utvärderingen av Svenska spels riktlinjer 2008 (SOU 2008:36) och den andra inför genomförandet av den första datamätningen i Sveriges fördjupningsstudie 2011. Nedan återfinns den andra översättningen.

Historik

PGSI är ett måttinstrument för spelproblem som togs fram för att användas i generella befolkningsstudier i Kanada i slutet av 1990-talet (Wynne & Ferris, 2001). Måttinstrumentet utvecklades som en del av frågeformuläret Canadian Problem Gambling Index (CPGI) som också omfattar frågor om spelarens omfattning och om olika individuella och sociala faktorer som har betydelse för utvecklingen av spelproblem. Syftet var att utveckla ett måttinstrument som på ett bättre sätt än i ex SOGS och NODS kunde fånga sociala faktorer och se spelproblem utifrån ett hälsovetenskapligt och inte enbart utifrån ett psykologiskt eller medicinskt perspektiv. PGSI har bland annat använts i befolkningsstudier i Kanada, Australien, Storbritannien, Island, Norge och Sverige.

Rätningsmall

Svaren på de nio frågorna ges följande poäng:
Aldrig=0; Ibland=1; Ofta=2; Nästan alltid=3
och summeras. Maxpoäng är 27.

0=Inga spelproblem

1-2=Visa risk för spelproblem

3-7=Förhöjd risk för spelproblem

Det är få som befinner sig i den allvarigaste kategorin. Det är därför vanligt att man slår ihop kategorierna "Förhöjd risk" och "Spelproblem". I Sveriges befolkningsstudie om spel och hälsa används en alternativ inddelning i tre olika kategorier (Statens folkhälsoinstitut, 2010):

0=Inga spelproblem

1-2=Visa risk

3 eller mer=Problemspelare

CAMH. (2008). Problem Gambling: A Guide for Helping Professionals. Toronto: Centre for Addiction and Mental Health (CAMH).

McCready, J., & Adlaf, E. (2006). Prevalence and Measurement of the Canadian Problem Gambling Index (CPGI). Report and Recommendations. Ottawa: Canadian Centre of Substance Abuse (CCSA).

SOU 2008:36. Svenska spels riktlinjer - en utvärdering. Stockholm: Riksstämman. Statens folkhälsoinstitut. (2010). Spel, pengar och spelproblem (Sveigs 2008/2009 årsrapport från SWELOSS-beredningsutskottet) (Rapport nr. R 23 03.22). Örebro: Statens folkhälsoinstitut.

Wynne, L., & Ferris, J. (2001). The Canadian Problem Gambling Index: Final Report. Ottawa: Canadian Centre of Substance Abuse (CCSA).

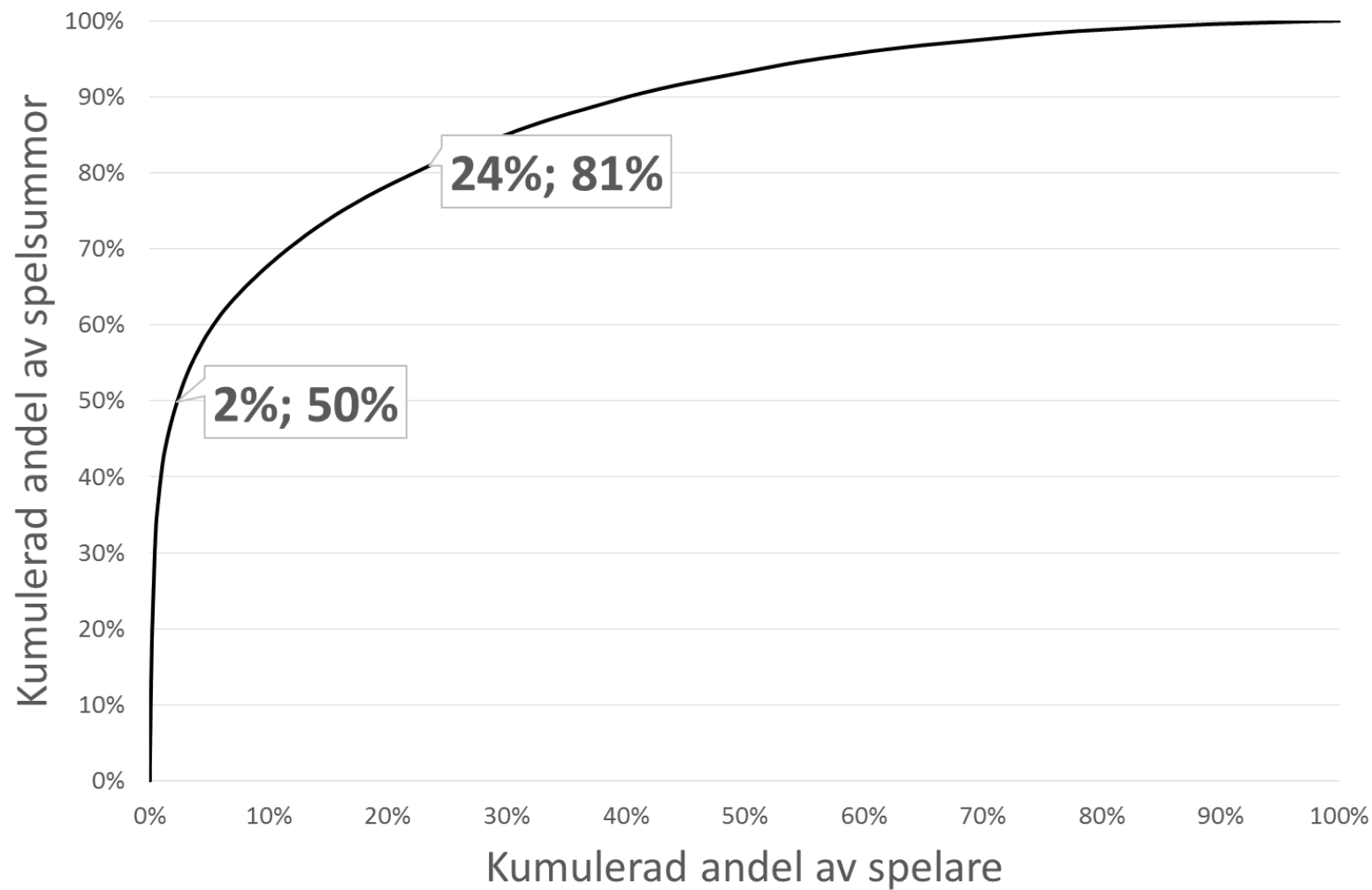
Läs mer om måttinstrument och definitioner av spelproblem:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/spelprevention/material-och-stod/mata-och-upptacka-spelproblem/>

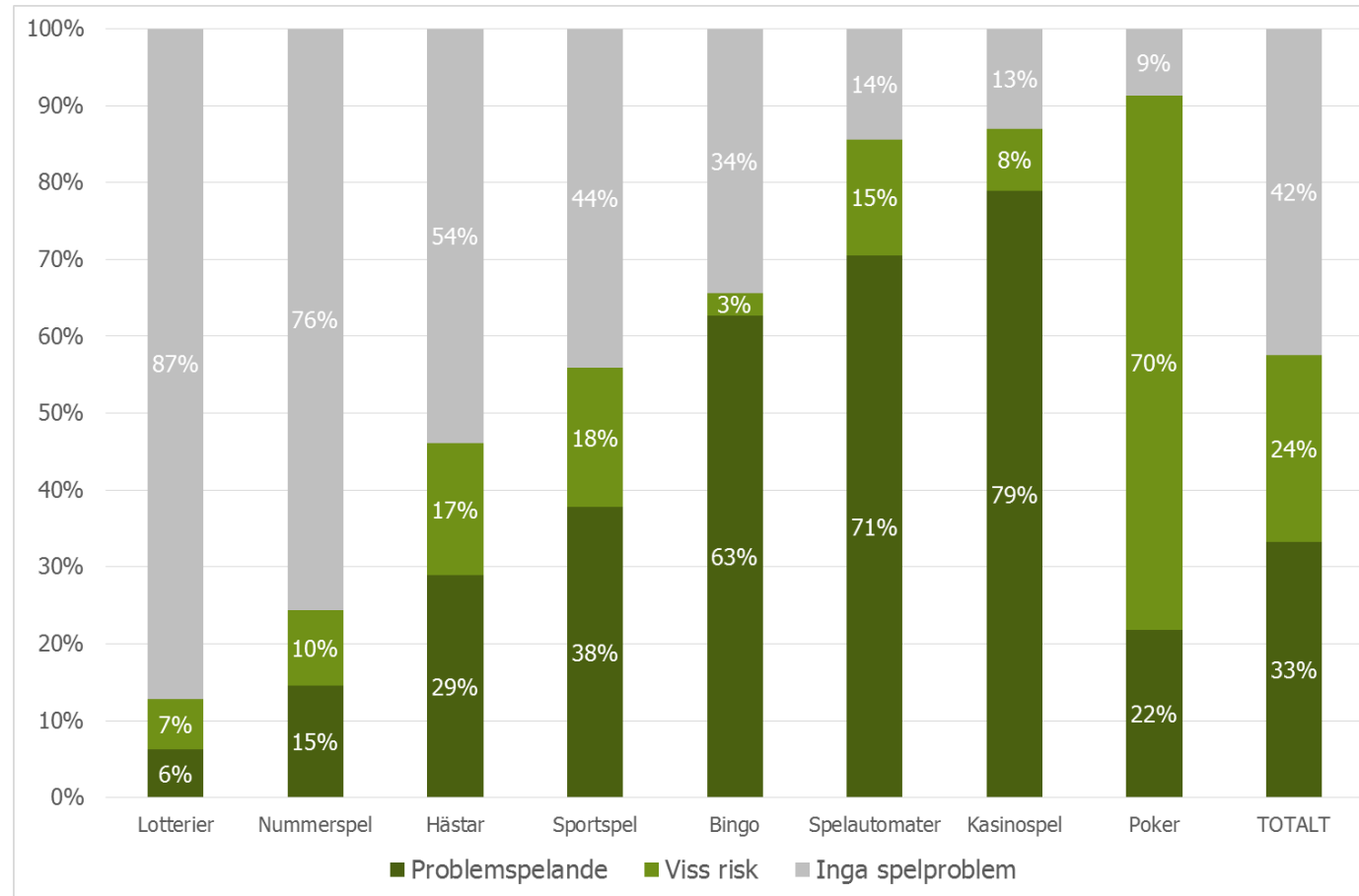
Spelproblem är ett folkhälsoproblem

50 procent av omsättningen kommer från två procent av spelarna

En stor andel av pengar som satsas på bingo, spelautomater och kasinospel kommer från personer med problemspelande

Källa: Swelogs 2015

Samsjuklighet – Sverige

- Allmän hälsa sämre
- Sämlre psykisk hälsa
- Oftare använt läkemedel som sömnmedel, lugnande eller ångestdämpande samt smärtstillande på recept
- Ångest- och depression
- Alkohol och drogproblem

Folkhälsomyndigheten. Swedish longitudinal gambling study, Swelogs.

Spelproblem och suicidtankar

Nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor:

11 procent av de med riskabelt spelande har haft suicidtankar senaste året jämfört med 3 procent i övriga befolkningen

Vårdsökande personer med spelberoende i Storbritannien (N=903):

- 46 procent aktuella suicidtankar (62% någon gång i livet) – 64% bland kvinnor, 45% bland män
- varav 23 procent gjort ett suicidförsök någonsin och 9 procent aktuell suicidplan

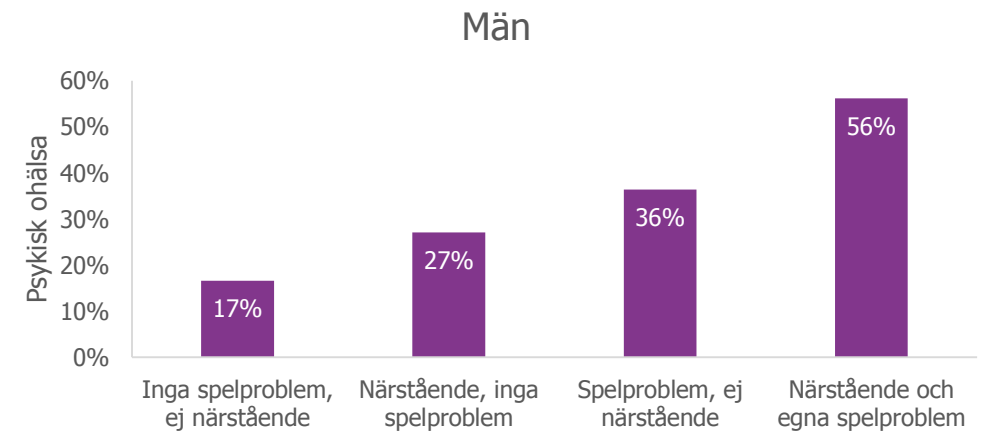
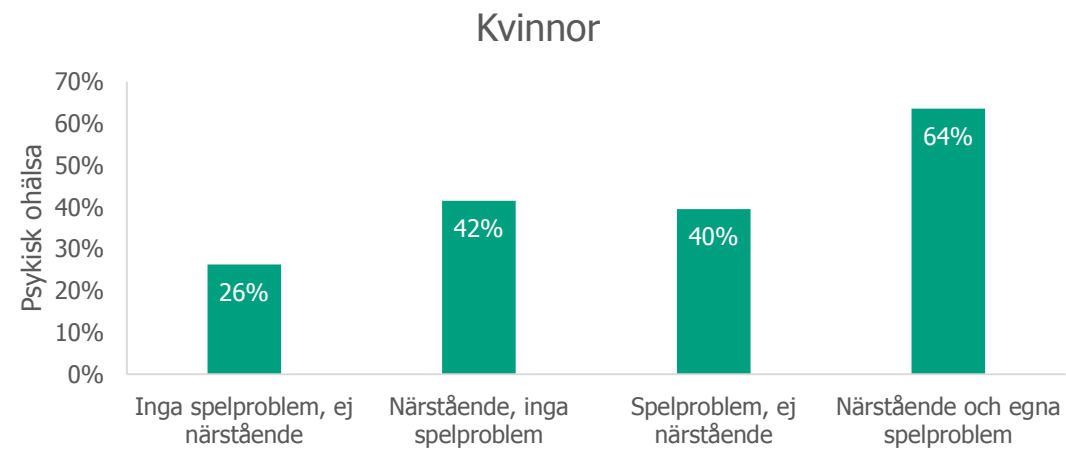
Addict Behav. 2017 Nov;74:33-40. doi: 10.1016/j.addbeh.2017.05.032. Epub 2017 May 24.

Current suicidal ideation in treatment-seeking individuals in the United Kingdom with gambling problems.

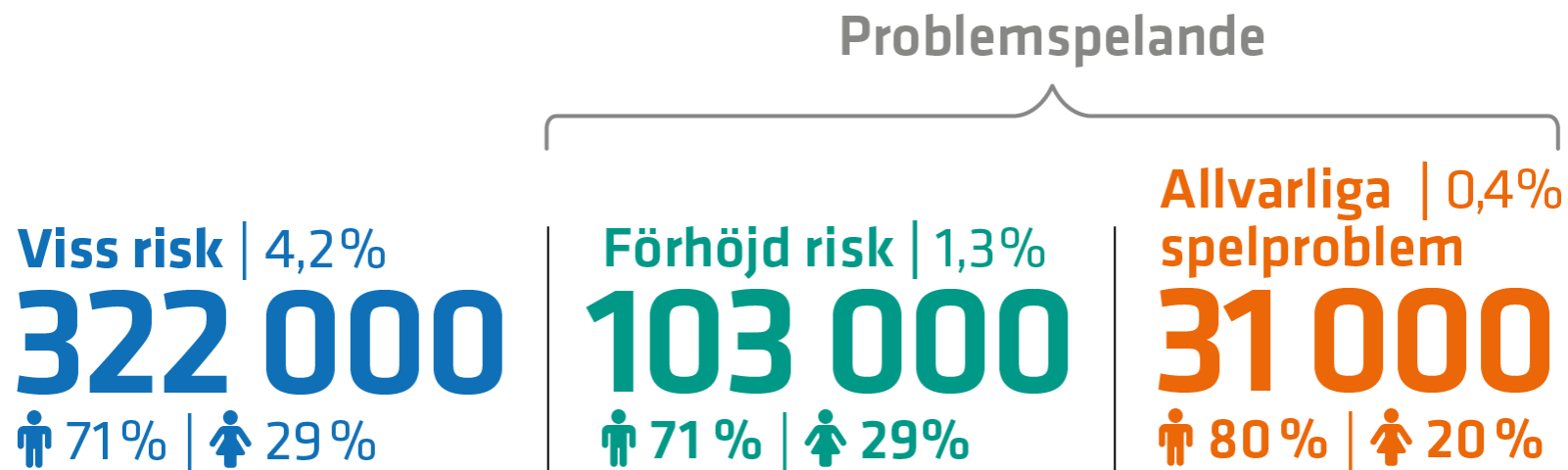
Ronzitti S¹, Soldini E², Smith M³, Clarke R⁴, MN⁴, Clerici M⁵, Bowden-Jones H⁶.

Psykisk ohälsa hos närstående till personer med spelproblem

Sex procent av befolkningen har någon grad av spelproblem

450 000 personer har någon grad av spelproblem

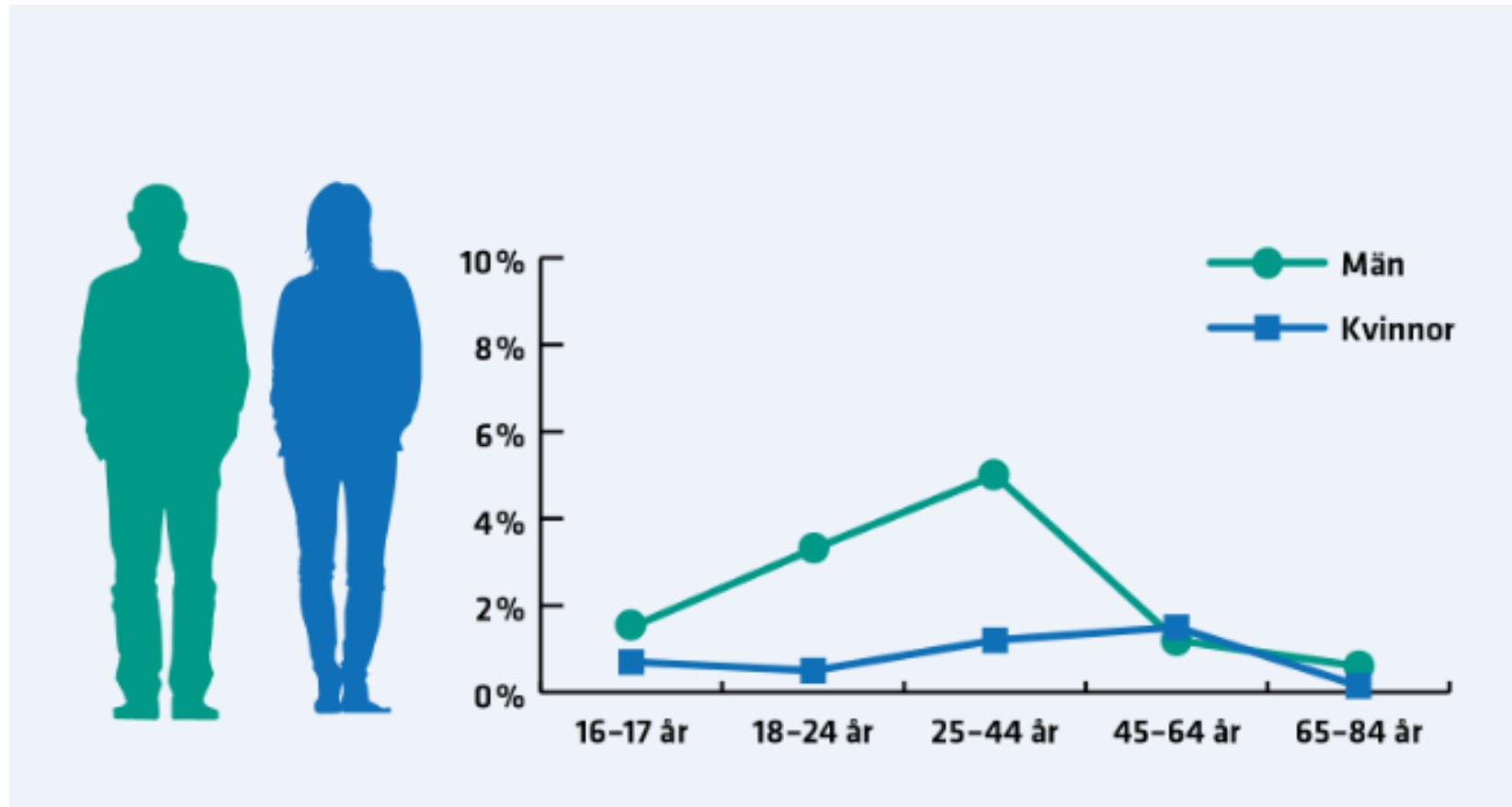
Foto: Rebecka Rynefelt/Skandinav

Överfört på Södermanland

118 938 män i Södermanland över 15 år = $108\,863 \times 0,074 = 8801$ män som har någon grad av spelproblem
128 375 kvinnor i Södermanland över 15 år $\times 0,044 = 5641$ kvinnor har någon grad av spelproblem

Ålder och kön påverkar risk för problemspelande

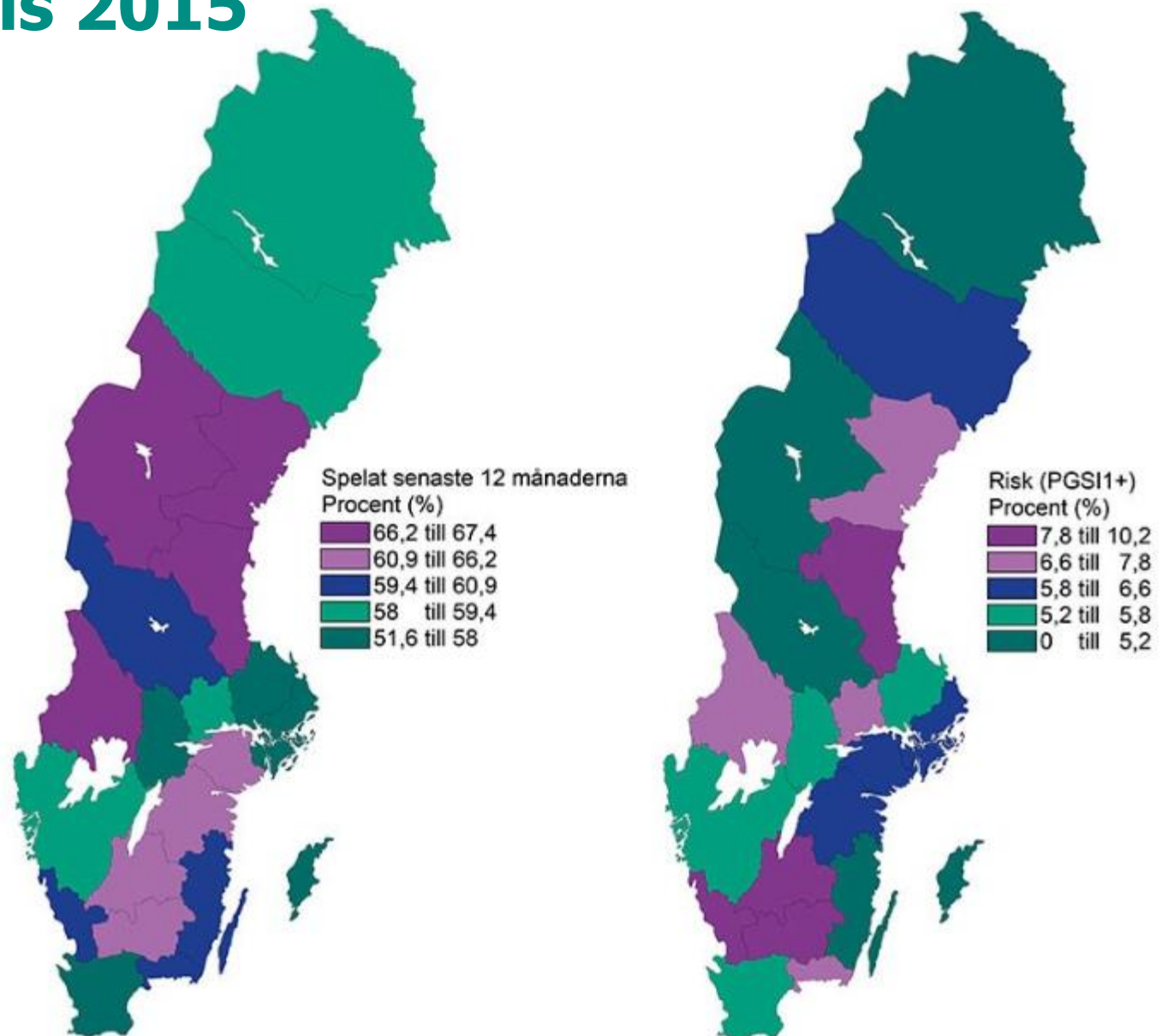

Ca 171 000
delar hushåll med någon
som har ett problemspelande

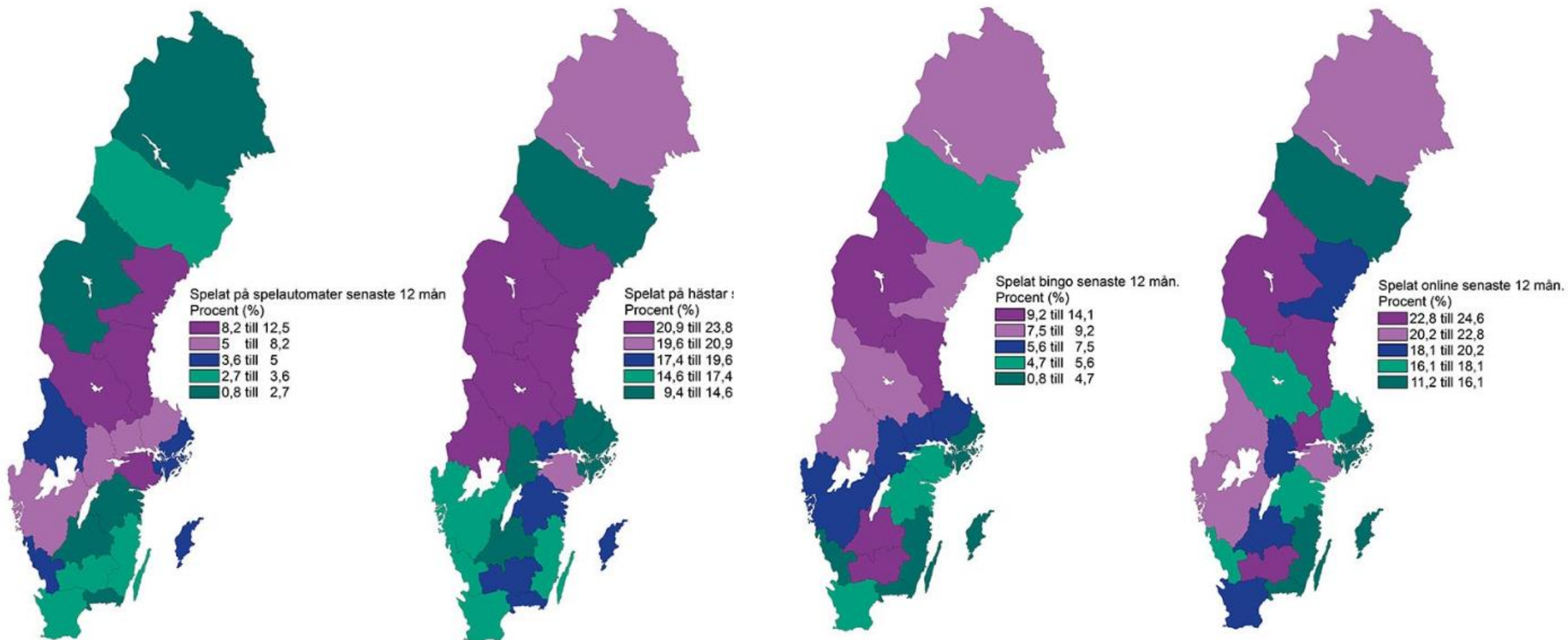
Ca 82 000
av dessa är barn

Spelproblem drabbar även omgivningen

Spelat senaste tolv månaderna och någon grad av spelproblem länsvis 2015

Källa: Swelogs 2015

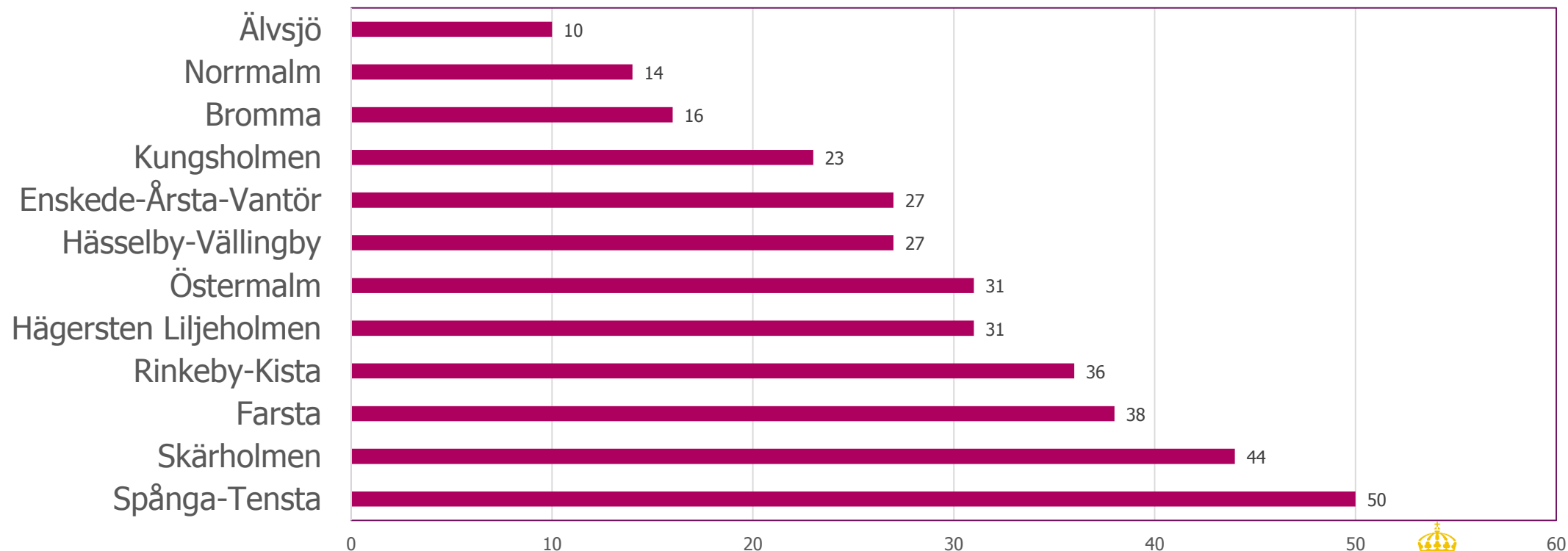

Källa: Swelogs 2015

Spelproblem är kopplade till sociala sammanhang och samhällsstruktur.

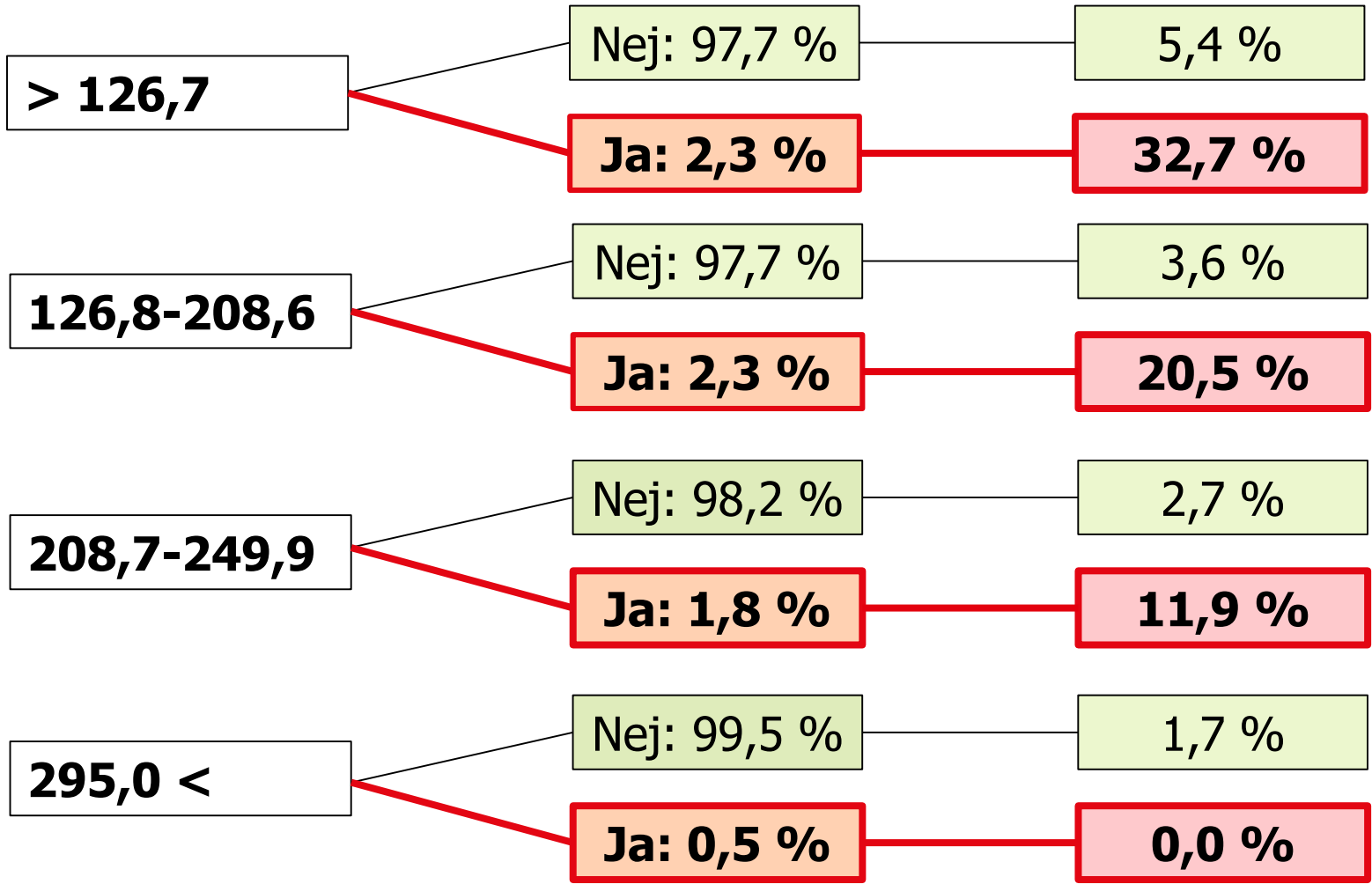
Upplevt problem av sitt spelande
(av de som spelat senaste året)

Disponibel inkomst 2014 (tkr)

Problemspelande

Allvarlig psykisk ohälsa

Källa: Swelogs 2015

Spelproblem och ekonomi

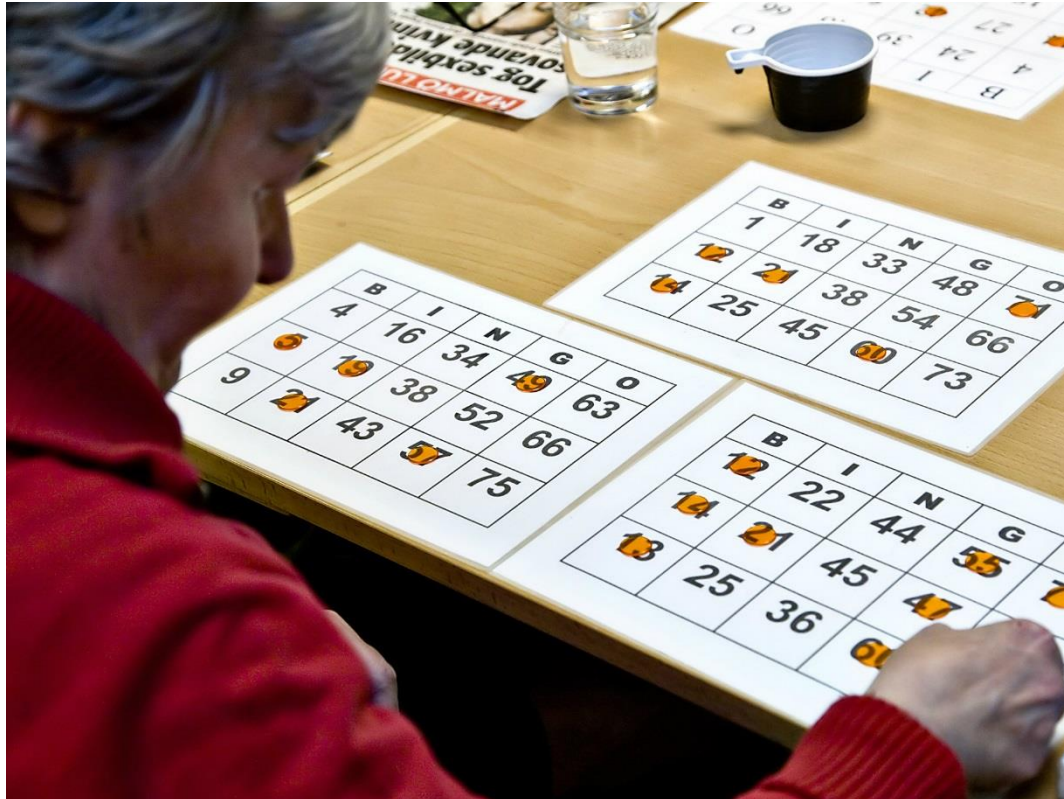
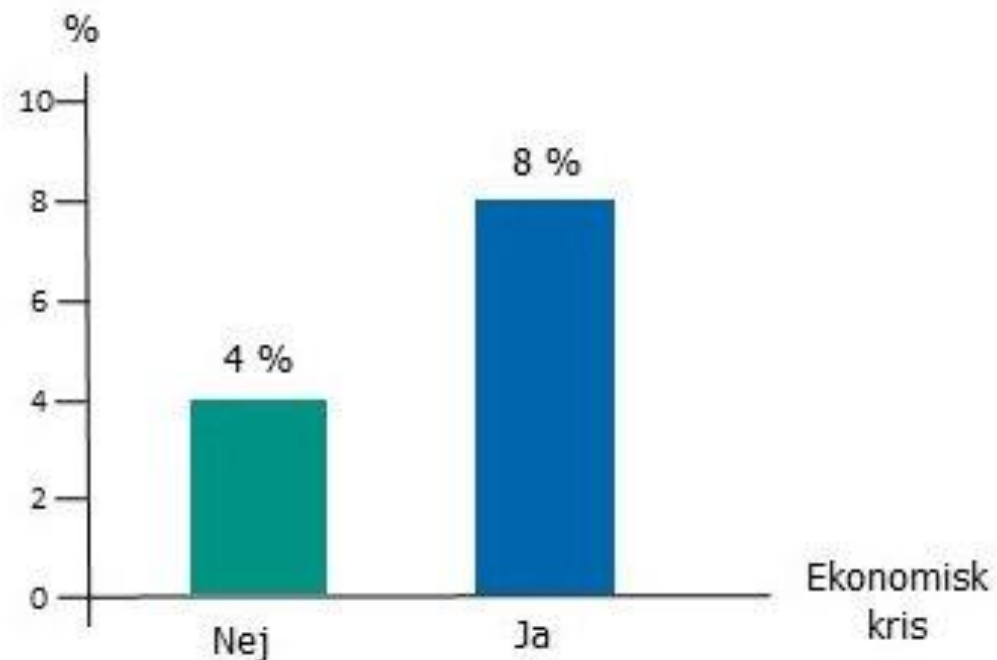

Foto: Scandinav Leif Johansson

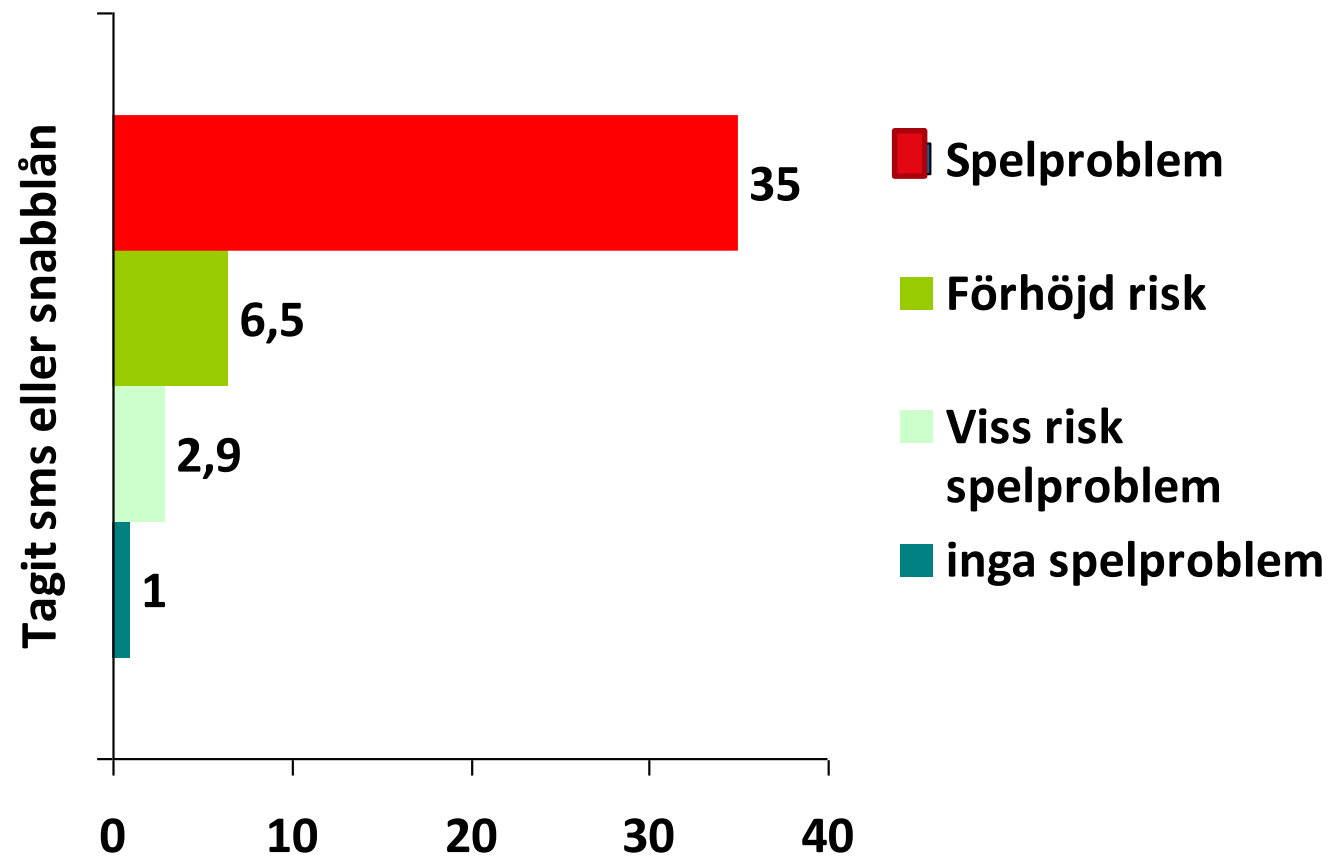
Andelen med riskabelt spelande utifrån ekonomiska problem (procent)

Andel med riskabelt spelande bland personer med ekonomisk kris

Källa: Nationella folkhälsoenkäten 2016

Grader av spelproblem och snabblån (procent)

Vad påverkar personens som spelar?

- Tillgänglighet
- Information
- Spelbolags agerande
- Spelens utformning
- Spelställens utformning
- Vård och omsorg
- Personens sociala nätverk
- Personens situation, egenskaper och beteende

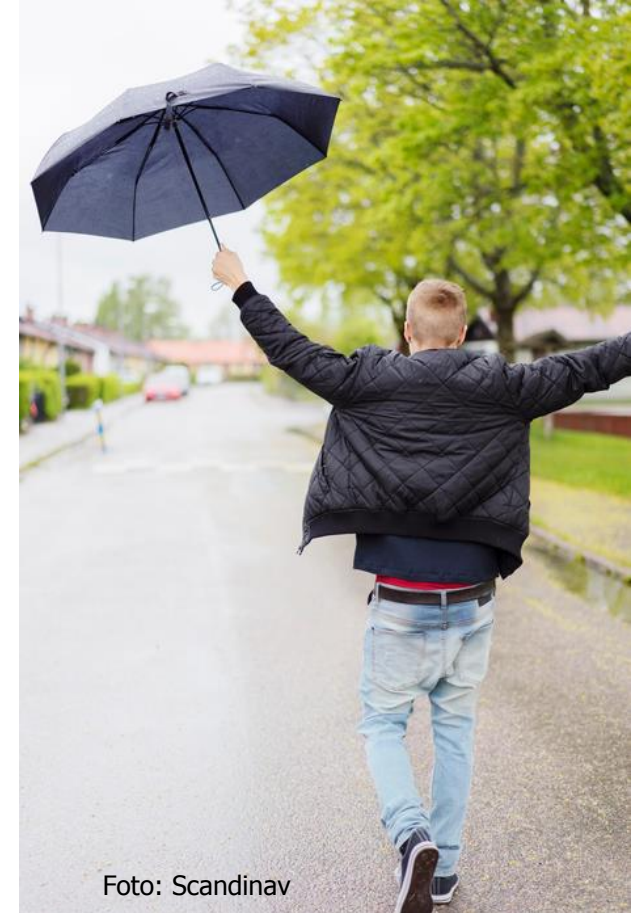

Foto: Scandinav

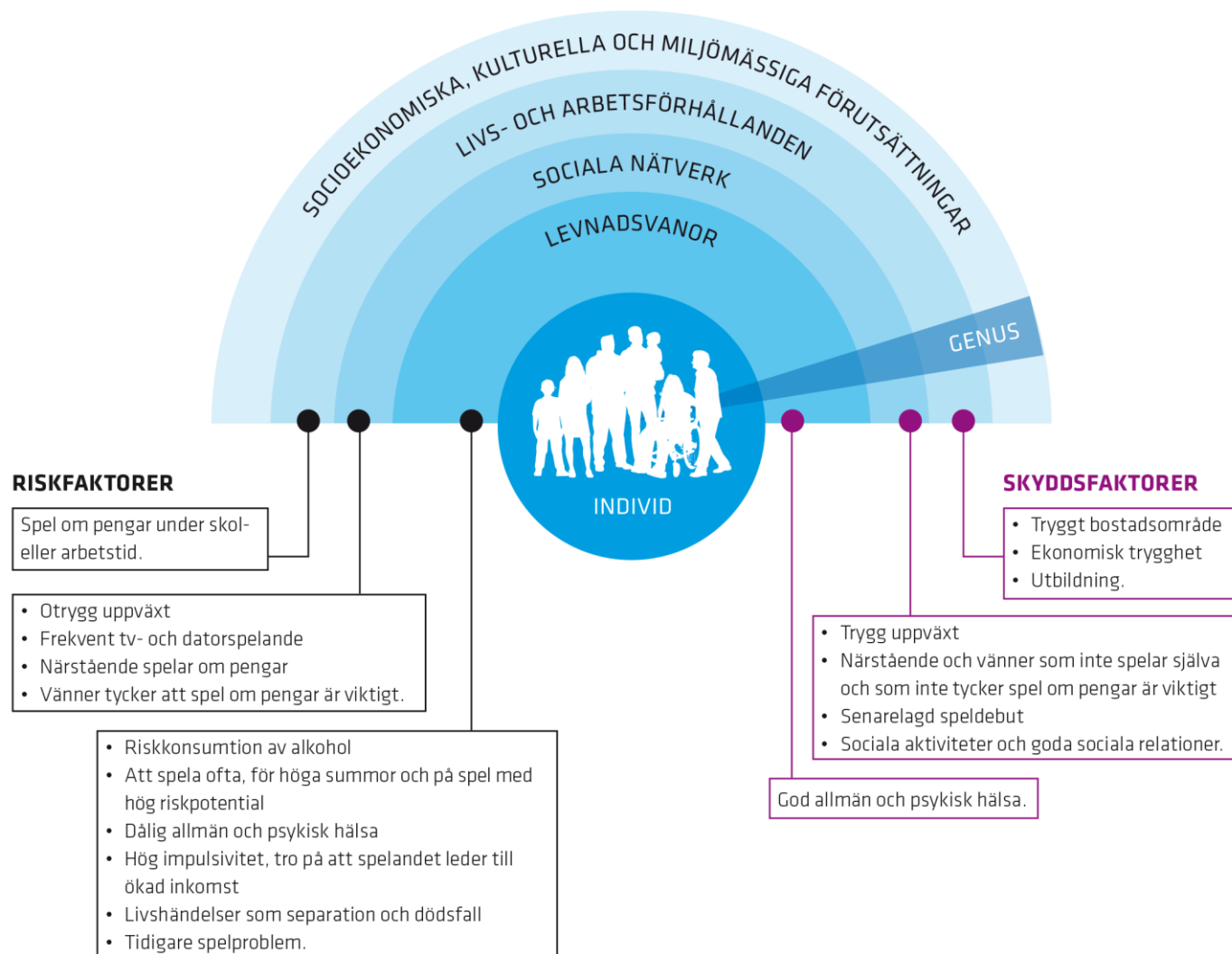
Risikfaktorer för spelproblem

- Att spela på vissa spelformer samt datorspel
- En otrygg uppväxt
- Impulsivitet
- Tidigare spelproblem
- Alkohol- eller drogproblem
- Ekonomiska svårigheter
- Övergrepp och otrygghet i bostadsområdet
- Erfarenhet av negativa livshändelser
- Unga: betyg och relation till föräldrar

Att inte ha haft alkohol- eller drogproblem eller tidigare spelproblem kan underlätta återhämtning från problemspelande.

Risk- och skyddsfaktorer för spelproblem

KÄLLA: G. DAHLGREN OCH M. WHITEHEAD

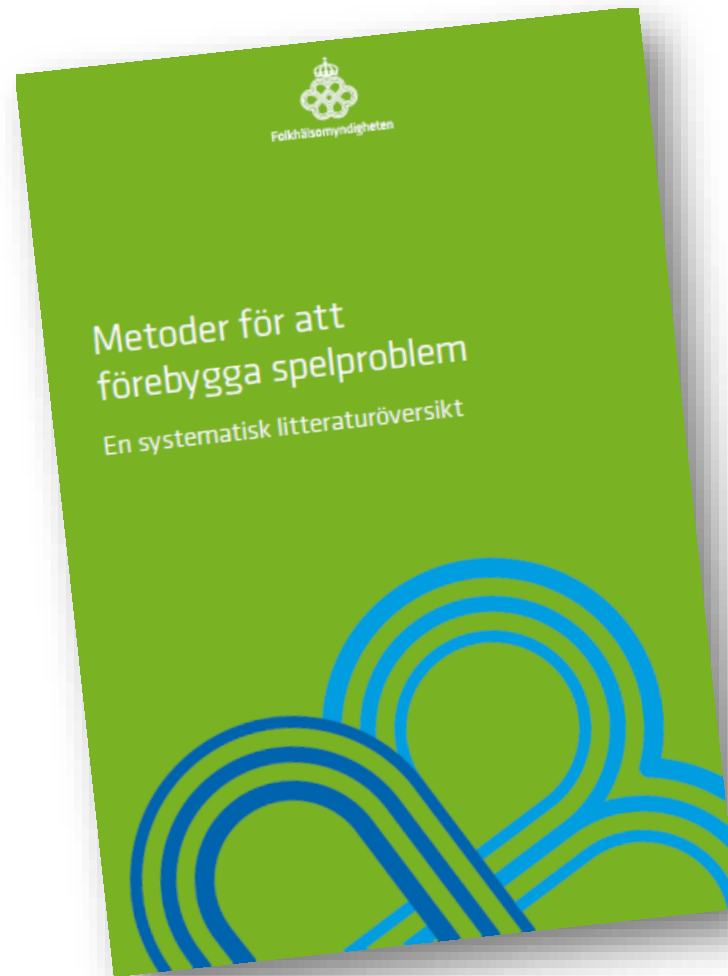
Lokalt och regionalt arbete för att förebygga spelproblem behövs

- tidig upptäckt av spelproblem
- skapa spelfria zoner där barn och unga vistas,
- skapa stödjande miljöer där människor lever, vistas och bor,
- anpassa arbetet till lokala förutsättningar så att det blir effektivt,
- bedöma om utbudet av spel är rimligt i förhållande till befolkningen och om dessa är placerade på ett bra sätt i miljön,
- samordna det förebyggande arbetet om spelproblem med annat förebyggande arbete och med vård och behandling,
- stödja ideella organisationer och andra aktörer på lokal nivå som kan bidra i arbetet.

Foto: Scandinav: Marie Linner

Ny översikt om att förebygga spelproblem tas fram av SBU

Utveckla förebyggande metoder mot spelproblem

Utveckla förebyggande metoder mot spelproblem

Kombinera åtgärder på flera nivåer.

Använd erfarenheter från alkoholområdet.

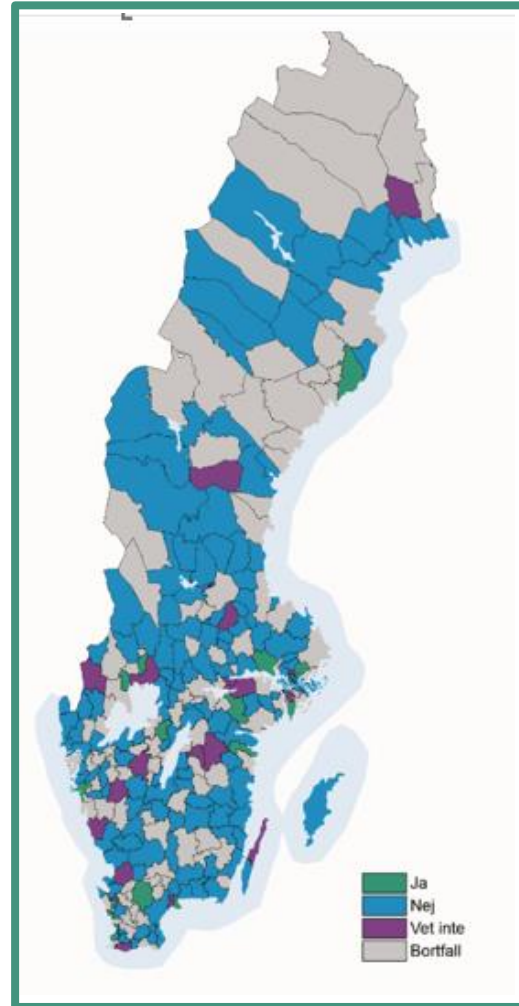
Utgå från risk- och skyddsfaktorer.

Foto: Scandinav

Kommuner: förebyggande insatser 2017

- 16 av 191 (8%) av kommunerna hade någon förebyggande insats om spelproblem under 2017

Förebyggande arbete 2017 - Södermanland

Landstinget Sörmland	
Vingåkers kommun	
Gnesta kommun	Nej
Nyköpings kommun	
Oxelösunds kommun	
Flens kommun	Nej
Katrineholms kommun	Ja
Eskilstuna kommun	Vet ej
Strängnäs kommun	
Trosa kommun	Nej

Ja
Nej
Vet ej
Bortfall

Planering inför 2018

	På vilket sätt planerar landstinget/regionen/kommunen att arbeta förebyggande med problem som orsakas av spel om pengar under 2018?								
	I samband med remissyttrande angående tillståndsgivning till spel i kommunen	Användning av bedömningsinstrument eller andra systematiska metoder i det individuella mötet för att upptäcka spelproblem tex inom	Ekonomiskt stöd till projekt eller idéburna organisationer som arbetar individuella mötet för att upptäcka spelproblem tex inom	Problem med spel om pengar ingår i styrdokument eller handlingsplan	Kompetensutveckling till egen personal (tex genom kurser, konferenser eller utbildning)	Informationsinsatser, utåtriktade	Kartläggning av problemets omfattning i befolkningen i kommunen (statistik/ uppföljning)	Förebyggande arbete för att motverka att minderåriga (under 18 år) spelar om pengar	Samverkan med andra aktörer
Landstinget Sörmland									
Vingåkers kommun									
Gnesta kommun									
Nyköpings kommun									
Oxelösunds kommun									
Flens kommun									
Katrineholms kommun									
Eskilstuna kommun									
Strängnäs kommun									
Trosa kommun									

Planering för det förebyggande mot spelproblem under 2018

Barn och unga har rätt till en spelfri uppväxt

Foto: Jörgen Wiklund/Scandinav

Spelproblem drabbar barn som är anhöriga

1 av 25 barn lever med någon som har ett problemspelande.

5 av 25 barn lever med någon som riskkonsumerar alkohol.

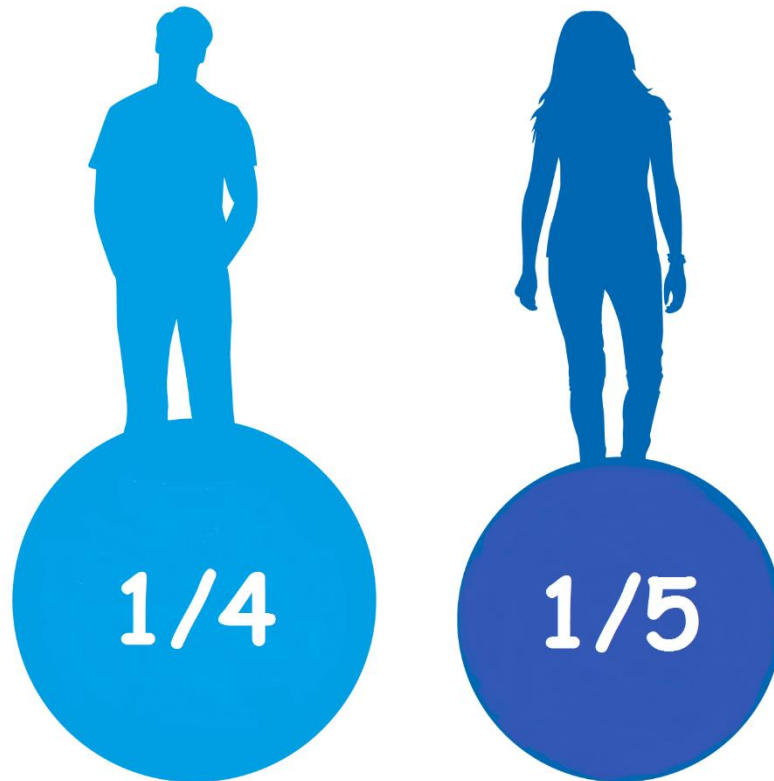

Likheter i uppväxtmiljöer för barn som växer upp i familjer med missbruk

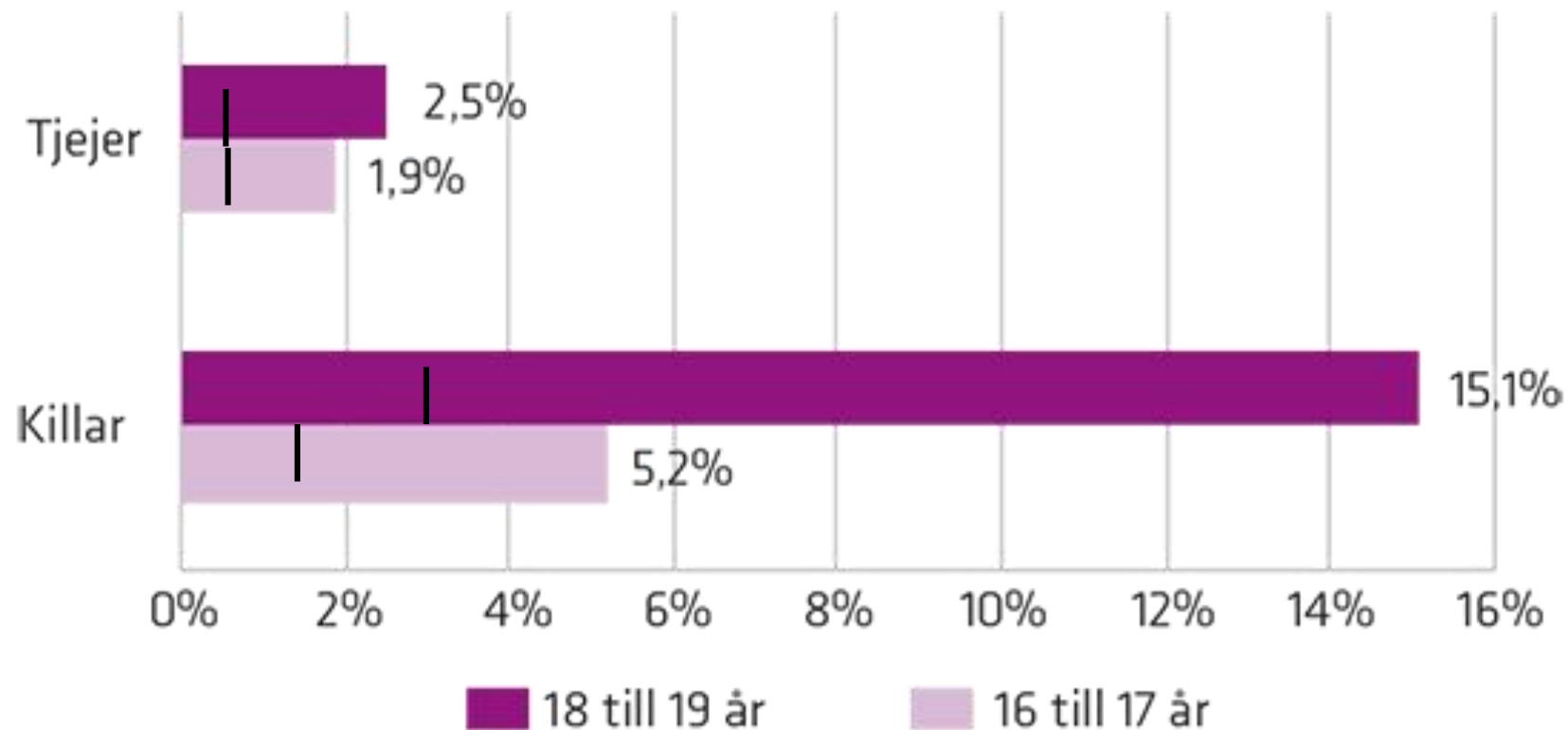

Illustration: Malin Biller

Unga under 18 år spelar trots åldersgränser

Åldersgränser skjuter upp spelproblem

Förebygga spelproblem bland unga

- Åtgärder som stärker ungdomar generellt
- Stärka relationer mellan barn och föräldrar
- Sätta in tidiga åtgärder
- Vi vet mest om risk- och skyddsfaktorer på individnivå. Det behövs mer kunskap om faktorer i närmiljön och i samhället.

Foto: HK Andersson/Scandinava

Folkhälsomyndighetens kunskapsstöd

spelprevention.se

Ett kunskapsstöd om spelproblem

Folkhälsomyndigheten

Om spelproblem

Unga och spel

Förebygga spelproblem

Statistik

Material och stöd

Ett kunskapsstöd om spelproblem

Problem med spel om pengar är en folkhälsofråga som kan skada relationer, ekonomi och hälsa. Problemen drabbar dem som spelar för mycket, men också deras familjer, vänner och samhället i stort. Åtgärder för att förebygga spelproblem behövs därför både på individ- och befolkningsnivå.

På spelprevention.se samlar vi kunskap om spelproblem, spel om pengar och arbetet med att förebygga spelproblem. Vi ger också vägledning för dig som planerar och genomför förebyggande åtgärder.

Medskick...

- Spelproblem och dess skadeverkningar går att förebygga
- Spel passar in i ANDT-förebyggande arbete – behöver inte uppfinna hjulet
- Ekonomiska och sociala problem kan uppstå utan att man har ett beroende
- Den strukturella nivån är betydelsefull – nya förutsättningar 2019
- Den lokala och regionala nivån har en viktig roll
- Barn och ungdomsperspektiv behövs när vi pratar spel
- Folkhälsomyndighetens kunskapsstöd ska ge stöd åt det förebyggande arbetet

spelprevention.se
Webbplats om spelproblem och förebyggande arbete

Folkhälsomyndigheten

Följ oss på Twitter @spelprevention

